

կորուսաներ ունեցաւ Համաշխարհային պատերազմին և զաղթականութեան հետեւած քով: Կորսնցուց հոգեպէս, մտաւորապէս, բարոյապէս և նիւթապէս: Կարօտ ենք այն աշխարհին՝ զոր մեր չափով կը ցուցնէինք բարգաւաճ ու առհմային նոր գրականութեամբ մը: Տխուր անգրագարձումներով ու շատ ցանցաւ և յաճախ միջակ ու անարժէք գործերով չէ որ պիտի նորաստեղծէինք արդի քաղաքակրթութեան գէթ հեռեւեղ մշակոյթ մը: Հոգիի ճախրանք մ'ունենալու և աստուածային իրերով խանդավառելու ոչ մէկ որոշ և ակներե ձրկաւմ: Բարոյական չափանիւններու արժէքները կարծես թէ տկարացած են մեզի համար: Անհամ սկեպտիկութիւն մը ծաւալ դատած է: Բաղմայան ազգերու մէջ ցրուած՝ յաճախ հետամուտ ենք անոնց մոլութիւնները կապկելու: Ընտանիքի այդ քաղցրութիւնը նուիրականութիւնը կը ցնղի: Իրր ազգ՝ հարստութեամբ այ փճացանք բոլորովին: Տնտեսական խռչոր ու ժեր թողուցինք Թուրքիա ու տարազիր եղանք: Այս բոլոր տխուր երեւոյթները դարմանելու համար պէտք ունինք նոր կենսունակութեան, կորովի, ազնուութեան, ներշնչումի, մտածումի: Պէտք ունինք ուրիշ ազգերու համակրութեան, վասնզի ոչ մէկ ազգ պիտի հիւրընկալէր թափառական ժողովուրդ մը, որ Բրիտանիկ Համայնապիտարանին պէս ծաւալ դատած հրատարակութեան մը մէջ կ'որակուի իրր «անհամբոյր կառավարութեան մը ներքե ստրկացած, ուղղամտութեամբը թերի, արիւթեամբը և անձնավատանութեամբը պակասաւոր»: Մէկ խօսքով՝ պէտք ունինք հոգեկան և բարոյական բարձրացումի: Ամէն մեծութիւններու հիմն ու խարսխին է այդ բարձրացումը: Եւրոպան նիւթականէն աւելի իր բարոյական և հոգեկան ուժին կը պարտի իր քաղաքակրթութիւնը: Մի՛ ըսէք թէ Եւրոպան ապականած է: Արդէն քաղաքակրթութիւնը՝ ապականած Եւրոպայի արդիւնք չէ: անիկա ուտին է քաղաքակրթութեան: Քաղաքակրթութիւնը իրիսնեայ Եւրոպան ծնցուց:

Առողջ բարոյքը և մաքուր հոգին մշակուելու է մեր ազգին մէջ Քրիստոսով և Աւետարանով: Վառհոգի և բարոյազուրկ ազգ մը ըլլալէ խորշելու ենք, վասնզի ան-

կումէ դատ ուրիշ ճակատադիր մը չի կրնար ունենալ այնպիսին: Հայ Եկեղեցին իր կոչումին պէտք է գիտակցի և անով զբաղի միմիայն: Ազգը նորաստեղծելու միակ կերպն է այդ: Մեր ազգը կեանք պէտք է ունենայ, և մեր Տէրը եկաւ որ կեանք ունենանք և աւելին ունենանք:

Մէկ խօսքով մեր փրկութեան միակ ապաւէնը քրիստոնէական կեանքն է, և Հայ Եկեղեցին ու ժողովուրդը պէտք է գիտակցին ստոր:

ՆԵՐՍԷՍ ՍՐԿ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿԷ ԵՒ ԻՐ ԵՂԵՂԵՅԻՆ

ԻՆՁ Է Ս. ԳԻՐԳԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Բաց զիրք մըն է Աստուածաշունչը: Այն կը պատկանի լեռներուն, ծովերուն և զաշտերուն: Այն ազնիւ է և մեծ՝ զուրթի այս բաներուն պէս: Այն կը սկսի մեծ քերթուածով մը Աստուծոյ աշխարհաբառեղծման վրայ, և կը վերջանայ ուրիշ քերթուածով մը, որ կը պատկերացնէ այս հին աշխարհը վերածուած նոր երկինքի մը և նոր երկրի մը, սուրբ և փառաւոր. վասն զի Աստուած անոր լոյսն է և Քրիստոս՝ անոր Թագաւորը: Աստուածաշունչը լաւ կարգացողները պէտք է ըլլան մեծ, քաջ, զօրաւոր և ազնիւ մարդիկ, որոնք կը սիրեն ազատութիւնը մաքուր և ընտիր բաները:

Թայ տուէք ինծի որ քիչ մը խօսիմ այդ մասին:

Մենք միշտ կը խօսինք Աստուածաշունչի վրայ իրրե մէկ զիրքի վրայ. բայց ամէն ոք զրտէ թէ այդպէս չէ: Ատիկա 66 զիրքերէ կազմուած մատենադարան մըն է երկու բաժնիքով վրայ շարուած, զոր կը կոչենք Հին և Նոր Կտակարան: Այլապէս են ատոնք. Յինդոց Գիրքին պէս՝ ժողովրդական պատմածներ և աւանդութիւններ. պատմութիւններ՝ Թագաւորաց և Մնացորդաց զիրքերուն պէս. բանաստեղծութիւն, քարոզներ, օրինադիրքեր, իմաստուն ասացուածքներու սքանչելի հաւաքածոներ, նամակներ և նոյն իսկ սիրոյ երգեր: Յորի

գիրքին մէջ ունինք աշխարհի տմեկամեծ տրամաններէն մին: Հոռութեան և անթիւք, կարճ պատմածներ են՝ այսօրուան բացատրութեամբ, դրուած մասնաւոր նպատակով մը: Զորս աւետարանները կը պատմեն մեզի մարդկային պատմութեան Գերազանց կեանքը: Ստուգիւ, պարզներու մէջ դրուած կանոններն ունեն գաղտնիքի մէջ պիտի չկարենայինք կարգաւ գիրքերու աւելի մեծ աշխատանքները մը:

Ինչպէս է հարցնել թէ ինչո՞ւ այս գիրքեր քով քովի բերուած են: Կը պատասխանենք թէ ատոնք բոլորն ալ կը խօսին մեզի Աստուծոյ մասին և թէ Ան ինքզինքը ի՞նչ կերպով ճանչցուցած է մարդոց, երբայցի ժողովուրդին և Յիսուս Քրիստոսի միջոցաւ: Իւրաքանչիւր գիրք կը խօսի այդ պատմութեան մէկ մասը: Իսկ ամէնքը միասին Քրիստոնեաներու կուտան իրենց հաւատքին գիտութիւնը եւ կեանքի քրիստոնեական ճամբան: Աստուծաճառները կը պարունակէ անոր պատգամը, զոր Եկեղեցին բերելու էր աշխարհին:

Ատիկա պատգամ մըն է որ մեզի կու գայ մասամբ երբայցիներու պատմութեան ու աւանդութեան և մասամբ ալ մեծ մարդոց միջոցաւ: Ատիկա կատարելագործուած է Յիսուսի կեանքով: Երբոր երբայցիներու պատմութիւնը իրապէս կ'սկսէր Մովսէսի ժամանակ, Քրիստոսէ շուրջ տասնեկու գարեք յառաջ, անոնք անապատի մէջ թափառող ցեղ մըն էին, որ փախած էին Եգիպտոսէն իրենց ազատութիւնը զրոնելու համար: Անոնք շատ բան մը չէին գիտեր Աստուծոյ մասին. Ենովտ անունը կուտային անոր, կը հաւատային թէ Ան կ'ապրէր լեռներու վրայ, և թէ Սինա լեռան ամալութիւններուն մէջ Ան առած էր իրենց օրէնքը: Ան իրենց Աստուծոն էր և ամենալաւ Աստուածը, բայց Ան չէր միակ Աստուածը: Ուրիշ ժողովուրդներ և ազգեր ալ ունէին իրենց ինքները: Այս բոլորը յատկօրէն կը տեսնենք երբ կարգանք ելլիք, Թըւոց, Գաւառացի գիրքերը: Հին կտակարանը կը պատմէ մեզի թէ ի՞նչ պէս Աստուած, իրեւ մեծ ուսուցիչ մը, առաւ իր ժողովուրդը, և հետզհետէ սորվեցուց անոնց թէ ինքը Աստուած մըն է, միակ Աստուածը արդար և սուրբ:

Մեզի համար աւելի գիւրդին պիտի ըլլար եթէ Աստուծաճառները գիրքերը դասաւորուած ըլլային իրենց դրուած կարգով: Ինչ մը գիտութեան պէտք կայ այդ գիրքերուն ճիշդ կարգը հասկնալու համար: Ընդհանրապէս ինչ որ մենք կրնանք ընել սա է. նախ կարգաւ պատմական գիրքերը, և յետոյ երբ կը կարգանք միւս գիրքերը, յարմարցնել զանոնք այս թուականներուն, որոնք կը զանազան շատ մը Աստուծաճառներու ետեւ, կամ ճիշտ այդ նպատակով գրուած գիրքերու մէջ: Այս կերպով կրնանք հետեւիլ այս ժողովուրդի պատմութեան եւ տեսնել թէ ի՞նչպէս ամբողջ այդ ժախնակի միջոցին Աստուած կը սորվեցնէր անոնց: Մենքոց գիրքին մէջ զրոնող հին աւանդութիւններ սատարեցին անոնց ըմբռնելու թէ Աստուած էր մարդոց կեանքին ազդեցիկ, և Ան էր որ կ'առաջնորդէր իրենց զորմին: Իրեւ ժողովուրդ իրենց թշնամիներուն հետ անոնց ունեցած փորձառութիւնը գործածեց Ան իրենց ցուցնելու թէ ազգ մը արդար և հաւատարիմ պէտք է ըլլայ եթէ կ'ուզէ ապրիլ: Ան առաջնորդեց քահանաներու ու թագաւորներու օրէնքներ դնելու համար: Ան մարդաբէններ կամ քարոզիչները զրկեց եղիայի և եղիսէի նման, և աւելի ետքը՝ անոնց հիանալի յաջողութիւնը Ամոս, Ուսէ, Եսայի, Էսայի, որոնց քարոզները կը կարգանք իրենց գիրքերուն մէջ: Ան ներշնչեց բանաստեղծները՝ որոնք Սաղմունքները գրեցին, եւ իմաստուն մարդիկը՝ որոնք հաւաքեցին ժողովրդային Առակները և աւելցուցին ատոնց վրայ:

Վերջապէս եկաւ Քրիստոս և մարդիկ Անոր միջոցաւ սորվեցան թէ Աստուած՝ Արդար Աստուծոյ աւելի բան մըն է. Ան մեր երկնաւոր Հայրն է, որ հոգ կը տանի մեր իւրաքանչիւրին անհատապէս: Ատիկա Աւետարաններն են որ կ'ըսեն մեզի: Գործք Առաքելոցը կը պատմէ մեզի թէ ի՞նչպէս Եկեղեցին սկսաւ սորվեցնել մարդոց Քրիստոսը և բերել զայն անոնց կեանքին մէջ, փրկելու համար զանոնք մեղքէն և զօրացնելու համար զանոնք որ բարիք ընեն: Առաքելական թուղթերը կ'ըսեն մեզի թէ ի՞նչ էր նախկին աշակերտներուն մտածմունքը Քրիստոսի և Քրիստոնեական կեանքի մասին: Յայտնութեան գիրքը մեծ

տեսիլք մըն է, նկարուած արեւելեան չք-
ղութեամբ, բարիքի և չարի պայքարին և
Քրիստոսի իշխանութեամբ վերանորոգուած
աշխարհի վրայ:

Այսչափը գաղափար մը կու տայ թէ
ինչ կը բովանդակէ Ս. Գրքը: Ամէն մարդ
կրնայ գտնել անոր մէջ իր պէտք ունե-
ցած բաները: Ատրիկա լեցուին է հերոսնե-
րով և քաջագործութեանց պատմութիւն-
ներով: Դարձեալ անոր մէջ պիտի գտնէք
խմտատալից խօսքերու ճոխութիւն մը, ու-
րոնց մէջէն ամէն ոք կրնայ ընտրել իրեն
օգտակար եղածները:

Ասկէ դատ, Աստուածաշունչը մեզ գէմ-
դէմի կը բերէ միշտ այն բանին հետ որ
աշխարհն մեծ տեղ մը կը բռնէ երկրասար-
ղութեան մէջ, իսկալն է ան: Մենք եր-
բեմն կը կարծենք որ զոհացած ենք իրո-
ղութիւններով ինչպէս որ են ատենք. բայց
իրօք չենք զոհացած: Եթէ մենք քիչ մը
աղէկ ենք, աւելի լաւ աշխարհ մը պէտք
է ուզենք: Աստուածաշունչը կ'օգնէ մեզի
որ տեսնենք ասիկա: Ամբողջ շին կտա-
կարանին մէջէն մարդիկ միշտ գէպի յա-
ռաջ կը նային: Լաւագոյն բան մը կը
փնտռեն անոնք: Անոնք կ'սպասեն Աս-
տուծոյ Թագաւորութեան և Աստուծոյ Թա-
գաւորին: Նոր կտակարանին մէջ մարդը
լաւագոյն աշխարհը մեր աչքին առջեւ է:
Ասոր մէջէն Յիսուս կը խօսի երկնից Թա-
գաւորութեան մասին: Բոլոր առաջին քր-
իստոնեաներ Արքայութիւնը կը փնտռեն:
Աստուածաշունչի վերջին գիրքը կը նկա-
րագրէ նոր երկնքն ու նոր երկիրը: Ոչ
ոք, որ կրնայ հասկնալ Աւետարանները,
չ'զգար թէ ինքը կ'ուզէ խաչակիր մ'ըլլալ,
երթալ դուռ և այնպէս մը փոխակերպել
աշխարհը՝ որ պատերազմ և տառապանք,
աղքատութիւն և ատելութիւն, մոլութիւն
և ագահութիւն իսպառ հեռացուն:

Փորձի համար միայն քանի մը բան
պատմեցի ձեզի այն բաներէն, զորս Աս-
տուածաշունչը կը սորվեցնէ մեզի: Դեռ
չատ բան կայ և մենք կրնանք ինքնին
գտնել զանոնք և աւելի շատ սիրել, որով-
հետ մենք գտած ենք: Այն սասն պի-
տի հասկնանք թէ ինչու համար Եկեղեցին
Աստուածաշունչը կը կոչէ Սուրբ գիրք և
կ'ըսէ թէ ներշնչուած է այն: Ատրիկա ի-
րօք սուրբ կը դառնայ մեզի համար, վասն-

զի այն կ'օգնէ մեզի գտնելու Աստուածը և
Յիսուս Քրիստոսը: Ներշնչուած է այն, վա-
սերնդի մեզի կը բերէ այժ, զօրութիւն և
տեսիլք, ներշնչուած է այն որովհետեւ կը
ներշնչէ մեզ:

Bishop Parsons Հայտնի
(The Churchman, Jan. 29, 1927) ՆՈՐԱՅՐ ԽԱՐԿԱՆԱԳ

ՊԱՂԵՍՏԻՆ ԵՒ ՓՂՇՏԱՑԻՔ

(ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԳՐՈՒԱԾ)

Պաղեստին. . . : Տղաք, զիտէք ուրիշ
կուգայ այս անունը: — Իսրայէլի ժառան-
գական թշնամիներէն, այսինքն Փղշտա-
ցիներէն (Philistins) կուգայ անիկա:

Գողթաթ, և ո՛չ թէ Դաւիթ մկրտած
է մարգարէներուն երկիրը: Ահա՛ պատ-
մութեան քմահաճոյքներէն մէկը:

Բանի որ Պաղեստին կուգայ Փղշտացիէն
(Palestine=Philistine) քիչ մը քննենք ա-
մէնէն նոր գիւտերու լուսով՝ թէ որո՞նք
են փղշտացիներ, որոնց մասին շատ կը
խօսուի, առանց լաւ գիտնալու անոնց
ծագումը և անոնց վիճակը:

Ռամսէս Բ. Փարաւոնը (Սեռաստրիս)
իր փառաւոր պատերազմներով և Քեռա-
ցիներու հետ ունեցած զանազորութիւնո-
վը, 1279ին (ն. Ք.), կը կարծէր յաւէտ
հաստատած ըլլալ Եգիպտոսի, քաղաքա-
կրթութեանց այդ Թագուհիին գերագա-
հութիւնը:

Սակայն ահա Ժ.Գ. դարու մէջտեղը,
սկսելով 1230էն, Արիական ասպատակու-
թեան ահեղ ալիք մը՝ զրգուած եւրոպա-
կան յեղափոխութենէ մը, որուն պարա-
զաները անձանօթ են մեզի, կուգայ խան-
դարելու ժողովուրդներու հաւասարակը-
նութիւնը, աւելու Միկենական (Mycé-
nienne) քաղաքակրթութիւնը, ջնջելու քե-
տական կայսրութիւնը, և վերջնականա-
պէս ջախջախելու եգիպտական գերագա-
հութիւնը Արիական Մերձաւոր Արեւել-
քի մէջ: